

ke, filozofije itd.) ali umetnost? Ali je treba primarne vzroke za krizo humanistične iskati v družbenih dejavnikih ali pa bolj v notranjih zakonitostih razvoja samih humanističnih znanosti?

»Res je, da je humanistika in z njo tudi tradicionalna estetika zašla v neke vrste krizo. Vzroki za to krizo so seveda večplastni. Svet, v katerem živimo, se nenehno spreminja, v njem se nenehno dogajajo civilizacijske in kulturne transformacije. Pred našimi očmi se v sodobnem svetu podirajo vrednote, cela vrsta vrednot, ki so bile še pred nekaj desetletji temeljni kamni naše kulture. Tako zahodne države kakor tudi države socialistične skupnosti živijo na ostankih nekdanjega trdnega sistema družbenih in človeških vrednot. To velja seveda samo za tako imenovani 'razzviti svet', države v razvoju pa imajo svoje lastne probleme. Vse bolj jasno je, da postopoma odpovedujeta oba prevladujoča ideološka sistema v svetu, tako ameriški mit o potrošniškem paradizu kakor tudi ideologija vzhodnih držav. Umetniki so senzibilni ljudje, ki kmalu zaslutijo in spoznajo, kakšen je dejanski položaj. Kriza umetnosti, na katero se navezuje tudi kriza estetike, izhaja prav iz tega spoznanja o rastoči praznoti družbenih smotrov in ciljev, ki jo morda prvi občutijo prav umetniki. Metodološki in drugi 'notranji' vzroki krize humanističnih ved torej niso tako pomembni kakor družbeni dejavniki. Celovita umetnost bi zahtevala celovito filozofsko utemeljeno estetiko, ker pa te celovitosti ni več, se vez med sodobno umetnostjo in estetiko trga. Potreben bi bil kritičen pristop k vsem oblikam avantgardne umetnosti. Predvsem pa današnji kulturni in družbeni položaj zahteva od nas vseh maksimalno osveščenost, živeti moramo z maksimalno jasnostjo, kje smo, v kakšni družbi živimo, pri čemer moramo zavreči tudi vsakršne iluzije o tem, da bi umetnost, filozofija, estetika in druge humanistične vede lahko reševale krizo, v katero so sicer tudi one same zabredle, ki pa izvira predvsem iz širših družbenih dejavnikov.«

– Herbert Marcuse v svoji knjigi »Esej o osvobajanju« piše o tem, da bi osvobojena

pa v tako imenovani 'subkulturi', vidim objektivno upanje, da bi bilo nekoč mogoče realizirati projekt 'umetniško-produktivne družbe'. Številni mladi ljudje, ki se upirajo represivnim ideologijam, v določnem smislu utelešajo 'strategijo' ustvarjalnega življenja – gre jim za spoznavanje samih sebe, svojih lastnih možnosti, skušajo vzpostaviti neposredne stike z drugimi ljudmi, nočejo slediti ustaljenim normam in pravilom, ki jih postavlja država. Mnogi mladi ljudje skušajo preseči okvire industrijske civilizacije z neo-anarhističnim življenjskim stilom: zavzemajo se za mir, medsebojno razumevanje in za življenje, ki bi bilo osvobojeno od družbene represije. Nobenih dokazov ni, da bo ta 'utopija' nekega dne postala oblika socialne realnosti, vendar pa bi v družbi, ki očitno stagnira, komaj lahko živeli brez upanja v reali-

stvarjalnost. Vendar pa udeleženci tega kongresa v svojih razpravah pogosto premalo razlikujejo različne vrste ustvarjalnosti, specifičnost posameznih oblik človeške kreativnosti. V knjigi z naslovom »Kriza estetike in najnovejša avantgarda«, ki bo v kratkem izšla v Münchenu, sem skušal razčleniti različne vrste ustvarjalnosti, vendar pa trenutna družbena in kulturna situacija ne daje ključev za neke dokončne razmejitve in kategorizacije, kajti sedaj smo v obdobju spreminjanja in iskanja novega.«

– Kaj mislite o organizaciji dubrovniškega kongresa, namreč o zamisli organizatorjev, da je osnovna organizacijska »ideja kongresa v tem, da ta kongres nima neke vnaprej začrtane ideje«, da se dogaja kot improvizacija, kot spontana izmenjava mnenj? Kaj mislite o delu tako imenovanih diskusijskih grup, o prevajanju itd.?

»O teh stvarih je težko govoriti na splošno. Prevelika spontanost in improvizacija se često spreobrne v kaos. Na nekaterih bivših kongresih za estetiko je bila organizacija preveč toga, nefleksibilna, na tem pa se morda malce preveč čuti dezorganizacija. Vsekakor je to zanimiv poskus žive in improvizirane razprave, ki so jo skušali vzpodbuditi naši jugoslovanski kolegi in prof. Milan Damnjanović, o uspešnosti takšne zastavitve pa bi bilo preuranjeno govoriti pred koncem kongresa. Kar pa zadeva prevajanje, sem osebno mnenja, da bi morali biti največ tri do štiri uradni jeziki kongresa, ne pa šest. Nekateri udeleženci govorijo celo v kakih drugih nacionalnih jezikih, tako da jih tudi jaz, ki se smatram za poliglota, večkrat ne razumem.«

– Ali vam je Dubrovnik všeč?

»Dubrovnik je čudovito mesto in sploh imam rad vašo državo, v kateri sem bil že večkrat. Da, to vsekakor napišite za vaše bralce.«

MARKO URŠIČ